

NINA • NIKU

FAKTA

Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning er et nasjonalt og internasjonalt kompetansesenter innen miljøvernforskning. Stiftelsen har ca. 240 ansatte (2002) og omfatter NINA - Norsk institutt for Naturforskning og NIKU - Norsk institutt for kulturminneforskning. FAKTA-ark gir populariserte sammendrag av publikasjoner fra stiftelsen.

Nr. 12 - 2002

Hyttebygging og konflikter

Tallet på hytter som bygges i Norge stiger for hvert år. Årlig bygges om lag 3000 nye hytter. I dag har vi ca. 354 000 boliger i landet. Dagens hyttedebatt preges av mange temaer og ståsteder. Etter hvert har

konfliktene som skapes blitt mer synlige.

Typiske eksempler er konflikten mellom vern og utvikling av arealer, og lokal vs. nasjonal styring. En NINA-rapport tar for seg ulike miljø- og sam-

funnsmessige sider ved hyttebygging i Norge. Målet har vært å skaffe et fakta-grunnlag for å kunne utforme en framtidig hyttepolitikk som er oppdatert og miljø-tilpasset.

Truer naturen ved fjellskoggrensen

Uforstyrrede naturtyper i fjellskoggrensen i Sør-Norge er klart truet av hyttebygging. Det er svært få områder igjen i lavfjellet som ikke er bygget ut.

Hyttebygging utgjør — i motsetning til for eksempel flatehogst i skogbruket — permanente inngrep, med kraftig økning i ferdsel, jakt m.m. nær hyttefeltene. Det er ingen tvil om at hyttebyggingen, sammen med andre inngrep, har nega-

tive effekter på en rekke dyregrupper gjennom fragmentering av leveområder og unntakelse av tildels store områder rundt selve bebyggelsen/inngrepet.

Trussel mot villreinen

Hyttebygging utgjør i dag den største trusselen mot villreinstammene i Sør-Norge. Tilgjengelige vinterbeitearealer for villreinen er redusert med minst 50 prosent i det siste århundret som følge av vei- og hyttebyg-

Nye og stadig større hytter blir ofte bygd i felt, beliggende i tregrensen opp mot fjellet. Mange brukes som bolig nr. 2.

Foto: BØRRE K. DERVO

ging i Sør-Norge, og med fortsatt utbygging i sårbare områder vil den negative utviklingen for villreinstammen fortsette.

Nasjonal plan

NINA mener at det bør lages en nasjonal plan og retningslinjer,

hvor det defineres områder som må holdes stengt for hytte- og infrastrukturbygging av hensyn til nasjonale verneinteresser (mest prekært for villrein).

Påvirkningssonene fra hyttefelt bør kartlegges, basert på eksisterende kunnskap.

Stoffet er hentet fra

NINA Oppdragsmelding 709

«Hyttebygging i Norge — En oppsummering og vurdering av ulike miljø- og samfunnsmessige effekter av hyttebygging i fjell- og skogtraktene i Sør-Norge».

Av Trond Taugbøl, Odd Inge Vistad, Christian Nellemann og Bjørn Kaltenborn, Norsk institutt for naturforskning — Anne-Cathrine Flyen og Grete Swensen, Norsk institutt for kulturminneforskning — Asbjørn Nybakken og Bjørn Casper Horgen, Oppland Fylkeskommune — Reidun Grefsrud og Kristian Lein, Østlandsforskning — John Birger Sivertsen og Kjell Gurigard, Energiråd Øst AS

Hyttebygging i seterområder

Hyttebyggingen i de øvre dalførene og fjellstrøkene på Østlandet har stor innflytelse på omgivelsene. Områdene er sårbare for inngrep, både med hensyn til kulturmiljøverdier og byggeskikk. Selv om det i dag er en tendens til å konsentrere hyttene i større felt i nærheten av alpinanlegg, såkalte fjellandsbyer, foregår det også en utstrakt fortetting innenfor vel etablerte hytteområder. I tillegg skjer det bruksendringer i nedlagte seterområder.

Kulturminner

Setrene representerer en form for bosetning som går langt tilbake i tid, og dermed omfat-

ter områder med mange kulturminner. Et stort problem som gjelder det meste av kulturminnene i utmark, er rett og slett mangelen på oversikt over hvor de befinner seg. Ved etappevisse, mindre utbygginger er kravet om forundersøkelser små, og dermed er risikoen større for at kulturminner ikke oppdages og derfor går tapt.

Interessekonflikter

I forhold til bruks- og bevaringsinteresser i seterområder gir hyttebyggingen grunnlag for flere interessekonflikter: Økt trafikk truer utnyttningen av utmarksbeiter, veianlegg og parkeringsplasser kan føre til tap

av uregistrerte kulturminner, og nybygging og ombygging kan virke skjemmende i forhold til den eldre bebyggelsen.

NINA anbefaler blant annet at det utarbeides rikspolitiske retningslinjer som gir klarere rammer for hytteutbygging og andre tiltak i og i nærheten av seterområder. Det bør utarbeides nasjonale, regionale og lokale verneplaner som sikrer at verdifulle kulturmiljøer blir ivaretatt.

Fylkene og kommunene bør styrkes både med hensyn til kapasitet og kunnskap om kulturminner, kulturminnevern, stedstilpassing og utforming og design.

Hyttebyggingen antar nye former

Dagens hyttebygging antar en del nye former. Den er blitt mer mangfoldig, men med en tendens til standardheving. Større hytter og strømforsyning ser ut til å komme først.

Tradisjonelt sett representerer hyttdrømmen og hytteoppholdet et av de mest typiske norske ferie- og fritidsidealene. Stikkord er stillhet og ro, materiell nøkternhet, naturopplevelse og stedsforankring. I løpet av særlig det siste tiåret har deler av hytteutbyggingen fått et omfang, en stil og en lokalisering som rokker ved denne ganske entydige hytteforståelsen.

Nye ønsker

Høy standard, tett sosialt liv, fart og spenning (nærhet til alpin- og turistanlegg) har kommet inn som nye sterke føringer for hyttebyggingen. Vi er inne i en postmodernistisk hyttefase der gamle normer og tradisjoner blir utfordret av nye ønsker om hva en hytte skal være. Dette tilsier at hyttefolket ikke er en homogen gruppe — hyttetrivsel vil si ulike ting for ulike grupperinger blant hyttefolket. Dette gir i tilfelle naturforvaltningen nye og sterke utfordringer.

Interesser balanseres

Å finne en god forvaltning av hyttebyggingen betyr å balansere svært mange interesser.

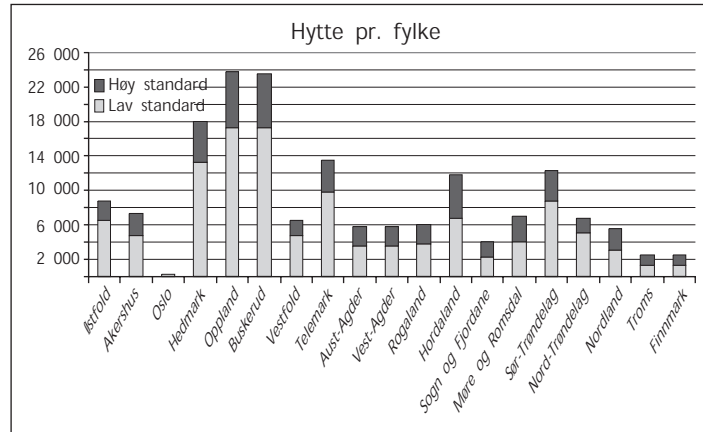
De som vil bygge seg hytte søker en form for trivsel — dette må planleggerne ha klart for seg. Hytta skal bygges i et landskap som har sitt særpreg, og som har sin samling av eksisterende brukere og interessegrupper.

Alt dette tilsier at det er vanskelig å lage ett standardsvar for hva som er en lokalt god hyttepolitikk. Det kreves et mangfold av tilpasninger.

Friluftslivet kan rammes

I den sørnorske kystsonen har allmennhetens tilgang og friluftsliv lenge vært i sterk konflikt med bruken av og delvis plasseringen av hytter og fritidshus. Særlig den økende konsentrasjonen av hytter og fortettingen av eksisterende hyttefelt i fjellet, kan også gjøre problemet relevant i eller inntil visse fjellområder.

Uten god planlegging kan hyttebygging og hyttebruk ramme friluftslivet både til lokalbefolkning, eksisterende eiere, korttidsurister og de nye hyttebrukerne.

Fordeling av høy- og lavstandard hytter i fjell- og skogtrakter i alle fylkene.

Hytter og strøm

Energiforbruket til fritidsbebyggelse utgjør en økende andel av den totale energileveransen i presskommuner. Utstrakt bruk av dispensasjoner og tidspress i byggesaker gjør det i mange tilfeller vanskelig for kommunene å styre utviklingen når det gjelder etablering av nye områder til fritidsbebyggelse eller fortettingen av eksisterende felt.

Kommunene har per i dag få virkemidler å bruke til å gjennomføre egen miljø- og energipolitikk, men det må også nevnes at svært få kommuner har gjort forsøk på å utforme en egen energipolitikk.

Man vet lite om hva effektuttaket i store hytteområder har å si for overføringsnett med dagens bruk av hytter, eller hvilken betydning effektuttaket vil ha ved en endring av bruken av hytter.

Den generelle kunnskapen om energiforbruk, valg av energikilder og energieffektive løsninger og muligheter i fritidsbebyggelse bør styrkes hos beslutningstakere, politikere og arealplanleggere i kommuneadministrasjon, samt hos sentrale myndigheter.

Kunnskap

Hytteutbyggingen har store miljø- og samfunnmessige konsekvenser som må vurderes, overvåkes og styres. Det forutsetter kunnskap om den faktiske planleggingen og utbyggingen som skjer når det gjelder omfang, lokalisering, standard og type hytte. I dag er dette vanskelig tilgjengelige data som det krever svært store ressurser å få fram. Det er naturlig at fylkeskommunenes planavdelinger får ansvar for å

fremskaffe slik kunnskap, og at det utvikles metoder for å la dette inngå i den daglige planbehandlingen. Oppland fylkeskommune har for eksempel arbeidet med temaet i flere år og har gode forutsetninger for å videreutvikle metodikken.

Lokaløkonomi

Hyttebygging og hytteturisme er en viktig del av reiselivsnæringen i mange kommuner/regioner og danner en viktig basis for øvrig næringsliv. Grovt anslått er det ca. 14 millioner overnattinger på norske hytter årlig. Dette er nesten på nivå med antall hotellovernattinger. Ca. 8,5 millioner overnattinger skjer i egen eller lånt hytte, mens 5,6 millioner overnattinger skjer i leid hytte. Det finnes imidlertid ingen fullstendig statistikk på dette området. Det er dokumentert at de positive lokaløkonomiske effektene av hyttebygging og hytteturisme er betydelige for mange kommuner, men de fleste undersøkelser har kun sett på den omsetningen som bygging og bruk av hytten genererer på et bestemt sted eller i et lokalsamfunn.

Kunnskapen er svært mangelfull når det gjelder å kunne vurdere hvordan lokalsamfunn best kan nyttiggjøre seg og utvikle hyttenæringen/-turismen, samt å forstå hvilke behov for tilrettelegging som oppstår i denne sammenhengen.

LES RAPPORTEN PÅ INTERNETT

Rapporten om hyttebygging i Norge, som stoffet på dette faktaarket er hentet fra, er tilgjengelig i pdf-format på Internett: www.ninaniu.no